Fråvær i skule og barnehage i Kvinnherad.

Innleiing.

Denne rettleiaren for Kvinnherad kommune tek i nokon grad utgangspunkt i vegleiaren «Hver dag teller» frå Nittedal kommune, oppdatert versjon 2022. Side 1 til 11 er omsett direkte frå planen til Nittedal med løyve frå dei. Vidare er grunnlaget lagt gjennom arbeidet til ei arbeidsgruppe skuleåret 2022/23, og kvalitetssikra i leiarmøtet for sektor Oppvekst i Kvinnherad våren 2023

I Kvinnherad kommune skal bruk av BTI-modellen sikre at barn og unge får rett hjelp til rett tid, opplever å bli involvert/høyrde og at kommunale tenester samarbeider og samordnar tiltak.
I BTI-rettleiaren beskriv nivå 0 og 1 det arbeidet som skjer, i samarbeid med foreldre og barn/unge, internt i barnehagar og skular. På nivå 2 og 3 er det etablert samarbeid med andre kommunale tenester for å løyse utfordringa.

I den praktiske delen av planen har vi og prøvd å skilje mellom universelle tiltak; det som gjeld alle, selektive tiltak; det som gjeld risikoutsette grupper, og indikative tiltak; det som gjeld eit barn særskilt. BTI-tankegangen er best synleg når vi snakkar om indikative tiltak.
Vi har og valt å dele i ein barnehagedel og ein skuledel.

Avklaring av omgrep

I norsk litteratur og forsking er omgrepa skulk, skulenekting, skulefobi, skulevegring, skulevegringsåtferd, og ufrivillig skulefråvær dei mest vanlege omgrepa brukt om høgt fråvær. Den mest markante forskjellen på desse omgrepa finn vi mellom dei som ikkje ønskjer å vere på skulen (skulkar) og dei som ikkje klarar å gå på skulen på grunn av vegring og angst. Felles for desse omgrepa er at ansvaret for fråværet lett vert plassert hos eleven sjølv. Årsaka til at ein elev er borte frå skulen er sjeldan berre skulk eller vegring, og vi ønskjer å legge vekt på at årsaka og ansvaret også ligg utanfor eleven sjølv. Det kan handle om forhold ved undervisninga, samspelet med lærar og medelevar eller forhold i heimen. Vi har derfor valt å nytte omgrepet fråvær, om alt fråvær utan å omskrive det slik at det ligg inne ein implisitt årsak.

I Kvinnherad har vi valt å ikkje differensiere i ulike typar fråvær, men kalla alt fråvær

Kva kan lærar gjer for

å hjelpe deg med skulefråvær?

«Setje seg inn i min situasjon»

-elev, 8.trinn

Kommunen arbeider med å kartlegge kor stort fråværet ved dei ulike skulane i kommunen er. Vi vil og prøve å kartlegge nærvær i barnehagane, fordi vi tenkjer at gode vanar for nærvær vert etablert i tidleg alder.

Det vil vere meiningsfullt å lage nokre grenser for kva som bør sjåast på som høgt fråvær fordi ein då kan etablere grenser for når ein går inn med tiltak. Vidaregåande skular har 10% fråvær som ei slik grense, og vi meiner det kan vere tenleg å bruke same grensa i grunnskulen. I tillegg er fråvær i einskildtimar og det å vere på skulen utan å delta i timane grunn for å vurdere om det bør setjast i verk tiltak. Då vert «tiltaksgrensa» i Kvinnherad slik:

- 10% fråvær (ugyldig eller gyldig)
- 10 enkelttimar fråvær i eitt semester
- Gjentakande forseintkoming
- Er på skulen men deltek ikkje i timane

10 % fråvær = ca. 10 dagar i semesteret

Ei utfordring i forsking på skulefråvær er å bli samde om konkrete risikofaktorar. Det vil seie å kunne peike på kva som gjer at nokre elevar utviklar veldig høgt fråvær, mens andre ikkje gjer det. I tillegg er det vanskeleg å identifisere akkurat kor mykje fråvær elevar kan ha, utan at det utviklar seg negativt og blir problematisk. Nokre studiar viser at det er mogeleg å fange opp sårbare elevar tidleg, dersom ein kartlegg grunnane til fråværet ved 10% (Fornander & Kearney, 2020). Derfor er det tenleg å setje grensa til 10%, slik at dei elevane som faktisk er i ferd med å utvikle fråvær som blir problematisk og vanskeleg, blir fanga opp tidleg nok. Slik sett kan vi kalle 10%-grensa starten på eit mogeleg alvorleg skulefråvær. Når dette ikkje blir tatt tak i tidleg, vil elevar raskt kunne utvikle eit mykje høgare fråvær som varer over tid, og som er vanskeleg å snu.

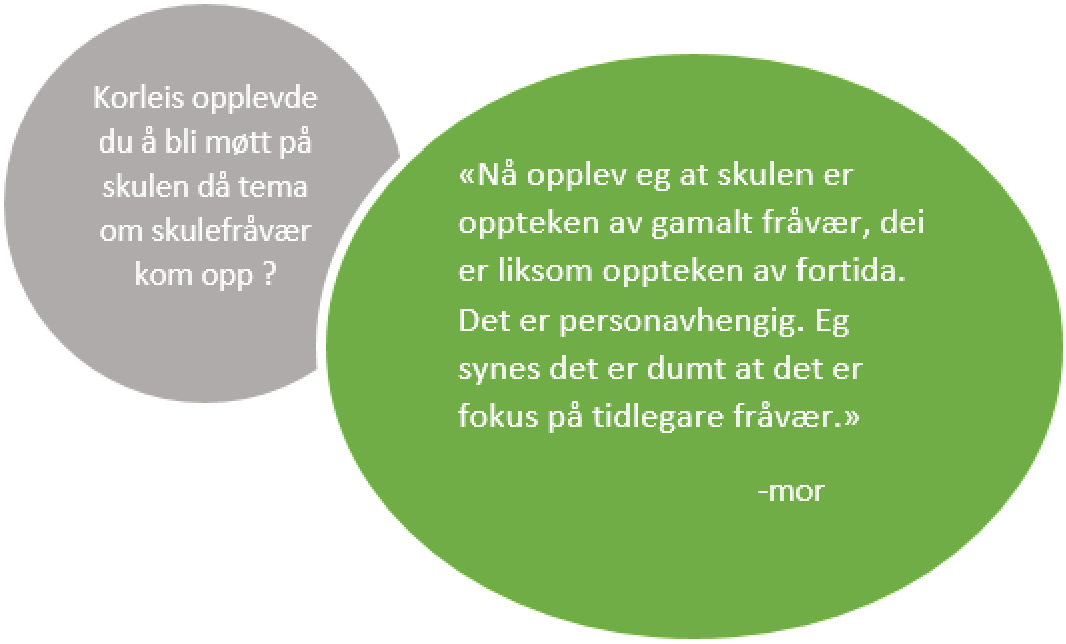

Gyldig og ugyldig fråvær

Skulefråvær kan skuldast fleire ulike forhold; sjukdom, skulk, angst, mobbing, misstrivsel på skulen, føresette som held eleven borte frå skulen, feriar med eller utan søknad om permisjon, osb. Ei naturleg inndeling av sjukefråværet vil kunne vere fråvær med eller utan gyldig grunn. Det er som regel kontaktlærar som avgjer om eleven er har gyldig fråvær. I hovudtrekk er gyldig (dokumentert) fråvær sjukdom, innvilga permisjon eller fråvær grunna forhold du ikkje rår over. Ugyldig (udokumentert) fråvær er noko vanskelegare å definere. Den vanlege bruken av omgrepet skulk, altså at eleven har fråvær frå skulen utan at føresette veit og har godkjend det, kjem i kategorien ugyldig fråvær. Vidare kan ein seie at fråvær vert regna som ugyldig til skulen har fått melding av føresette om årsaka til fråværet, og skulen har definert årsaka til fråværet som gyldig. Det er særleg viktig å ha dialog med føresette og elevar om alt ugyldig fråvær. Då opplever elevar å bli sett og sakna, og føresette får viktig informasjon om eleven sin kvardag.

Det er vanleg at elevar frå tid til annan er sjuke og derfor må vere heime frå skulen. Det er fråvær utover det som kan sjåast som normalt som skule og føresette må vere merksame på. Tilfelle der fråværet er høgt (t.d. grunna sjukdom), kan ikkje automatisk vurderast som problemfritt sjølv om det er meldt av føresette. Dette er ikkje minst viktig no, i kjølvatnet av koronapandemien, der terskelen for å vere heime i nokon grad har blitt senka. Å oversjå slikt fråvær kan føre til at elevar med alvorleg skulefråvær ”går under radaren” og ikkje vert lagt merke til før det er blitt vanskeleg å komme tilbake på skulen. Nettopp fordi det kan vere like stor sjanse for at elevar med gyldig fråvær utviklar alvorleg skulefråvær, som elevar med ugyldig fråvær, er det viktig at skulen tek kontakt med føresette ved 10% fråvær - uavhengig av årsak.

For å sikre at skulen får nødvendig informasjon om fråvær er det viktig at føresette har tillit til at skulen ikkje dømer eller har negative haldningar til fråvær. For at føresette skal vere opne og ærlege om fråværet til elevar som strevar med å komme på skulen, må dei oppleve å bli møtt med tillit.

Årsaker til alvorleg skulefråvær

Det kan vere fleire årsaker til at nokre elevar utviklar alvorleg skulefråvær og problematikken er som regel samansett (Ingul, 2005). Vi veit at årsakene til alvorleg skulefråvær er både individuelle og relasjonelle, og ofte kan desse ikkje skiljast tydeleg frå kvarandre. Når ein elev ikkje ønskjer eller greier å vere på skulen, er dette eit symptom på at noko er vanskeleg. Angst eller vegring kan vere ei individuell forklaring til alvorleg skulefråvær.

Omgrepet skulevegring vert ofte brukt om alvorleg skulefråvær som kan forklarast med barnet eller ungdommen sin angst for skulen eller noko som er knytt til skulen. Både frykt, redsel og angst er normale kjensler hos barn og unge, men det hender at redselen utviklar seg slik at dette skapar problem for barnet eller ungdommen sin kvardag.

Det kan og vere angst for andre situasjonar eller hendingar som gjer at barn og unge blir borte frå skulen. Til dømes kan yngre barn som opplever separasjonsangst frå føresette få alvorleg skulefråvær som ein konsekvens av dette. På same måte vil barn og unge med sosial angst eller generalisert angst også kunne utvikle alvorleg skulefråvær. Andre individuelle årsaker til at barn og unge kan oppleve det som vanskeleg å vere på skulen er depresjon eller spiseforstyrring. Fagvanskar kan både vere ein medverkande årsak til, og eit resultat av, alvorleg skulefråvær.

Meir relasjonelle grunnar til at elevar utviklar alvorleg skulefråvær kan td. vere samspelsvanskar i familien eller vanskelege familieforhold. Andre relasjonelle årsaker kan vere mobbing eller samspelsvanskar på skulen, mangel på tilrettelegging på skulen, eller tap av venerelasjonar. Dette er meint som nokre eksempel.

Nokre gonger opplever vi at det er vanskeleg å identifisere konkrete årsaker. Ofte har problema utvikla seg over tid, og det som var utløysande i utgangspunktet, er kanskje ikkje så aktuelt lenger. Då kan det vere nyttig å sjå etter kva som opprettheld og påverkar skulefråvær, uavhengig av årsak. Det kan til dømes hende at gode vener er med å føre til nærvær, men i økter utan desse venene blir eleven borte. Eller det kan handle om at det er lettare å komme seg på skulen når ein føresett er heime på morgonen. Dette er begge døme på område som ikkje nødvendigvis forklarer årsaka til fråværet, men som kan vere viktig for å bidra til nærvær.

Her er døme på vanskar på mange nivå:

- Individ: nevrobiologisk sårbarheit, traume, psykiske eller fysiske liding, rusproblematikk, lærevanskar, m.m.
- Familie: konfliktar i familien, manglande struktur, sjukdom, dysfunksjonell kommunikasjon, endring i familiesituasjon , vald eller rusmisbruk, m.m.
- Sosialt: problem i forhold til vener/ mangel på vener, å oppleve at ein ikkje høyrer til, mobbing, m.m.
- Skule: hyppig lærarbytte, høgt lærarfråvær, manglande struktur og føreseielegheit, dårleg klassemiljø, ikkje tilpassa opplæring, m.m.
- I lokalmiljøet: subkulturelle trendar og haldningar til skule, nærmiljø med lite rom for å vere annleis, m.m.
- Samfunnsmessige og kulturelle forhold: sterkt fokus på prestasjon, «generasjon prestasjon», m.m.

Tradisjonelt har det fokus vore sterkt på dei individuelle faktorane. For å forstå årsakene til skulefråværet, og gi god hjelp, må vi ha med heile bilete, og utvide perspektivet (sjå figur 1). Ofte er det eit komplekst samspel mellom dei ulike årsakene til alvorleg skulefråvær der dei også påverkar kvarandre. Individuelle og relasjonelle årsaker til alvorleg skulefråvær kan derfor ikkje skiljast frå kvarandre, men må sjåast på som en heilskap. Dette heilskaplege perspektivet vert drøfta vidare i del 1.4 og 1.5.

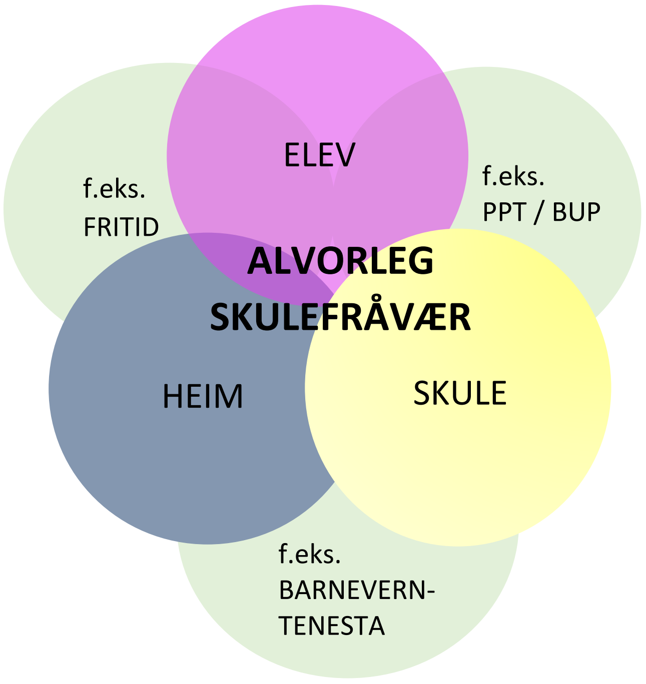

Figur 1 :

eit heilskapleg perspektiv på alvorleg skulefråvær. Problemet si kjerne, alvorleg skulefråvær, er plassert i midten av blomen, årsakene er ofte samansett av alle kornblada. I kornblada rundt kjerna ligg også løysinga, nemleg eit samarbeid mellom eleven, føresette og skule med støtte frå hjelpeapparatet rundt.

Alvorleg skulefråvær i eit heilskapleg perspektiv.

Denne planen ser på alvorleg skulefråvær frå eit heilskapleg perspektiv. Det betyr at alvorleg skulefråvær aldri kan sjåast som eit problem berre for den einskilde eleven, men må sjåast i samanheng med eleven sine relasjonar og omverda (sjå figur 1). Som omtala i del 1.3 er alvorleg skulefråvær eit resultat av at eleven kan ha individuelle vanskar, samstundes som forhold både heime, i nettverket, på skulen, m.m. vil kunne vere med på å utløyse og oppretthalde problematikken (sjå del 1.4.1 under). Det er viktig å sjå eleven sine individuelle vanskar, og samstundes vere merksam på at partane rundt eleven både kan beskytte mot, eller vedlikehalde problemet. For å lukkast med å hjelpe eleven tilbake til skulekvardagen er det avgjerande at tiltak blir sett i gang for alle kronblada i figur 1: for eleven, for heimen og for skulen. Det kan vere nødvendig å få hjelp frå andre instansar for å få til dette. Til dømes vil barneverntenesta eller kommunen sitt familieteam ofte vere til stor hjelp i heimen, ungdomsteam, helsesjukepleiar og BUP kan i nokre tilfelle vere viktig for å følgje opp eleven, og PPT kan vere ein viktig støttespelar for skulen. Det er viktig at alle partar – elev, føresette, skule og hjelpeapparat, bidreg til ei løysing ved å ta sin del av ansvaret. Alvorleg skulefråvær er som regel eit symptom på eitt eller fleire underliggande problem eller vanskar hos eleven, og/eller i deira nettverk. Samtidig som det vert sett inn tiltak knytt til den underliggande problematikken (f.eks. individualbehandling eller rettleiing) er det avgjerande å ta tak i skulefråværet tidleg. Å hjelpe eleven tilbake på skulen vil ofte vere behandlande i seg sjølv, og vil også kunne bidra til å avdekke underliggande problematikk.

Skulefråværet sin funksjon

Eit heilskapleg perspektiv betyr at det kan vere medverkande årsaker til problematikken også i eleven sitt utvida nettverk. For å lettare kunne forstå årsakene til alvorleg skulefråvær er det viktig å sjå på kva funksjon fråværet kan ha for den einskilde elev. Med andre ord: Kva er det som bidreg til å oppretthalde problemet / motiverer eleven til å halde fram med å vere borte frå skulen over tid? Kearney og Silverman (1996) har delt funksjonen til alvorleg skulefråvær i fire undergrupper (sjå tabell 1) basert på barn og unges motivasjon for å unngå negative opplevingar og oppnå positive opplevingar.

Tabell 1 : Funksjonen til alvorleg skulefråvær – fire undergrupper

FIRE UNDERGRUPPER	
Unngå negative opplevingar	1. *Unngår stimuli som vekker negativ affekt eller emosjonelt ubehag.* Her vil opplevinga av ikkje å ville gå på skulen ofte vera knytt til generelt ubehag i skulesituasjonen. Dersom eleven unngår skulen (og dermed også unngår den negative opplevinga) vert åtferda oppretthaldt og forsterka. I nokre tilfelle kan ubehaget vera knytt til bestemte situasjonar som eleven vil forsøke å unngå, for eksempel skuleområdet, ein bestemt vaksen, gymsalen, og liknande.
	2. *Unngår ubehagelege sosiale situasjonar eller evalueringssituasjonar.* Her vil eleven vegre seg for å gå på skulen for å unngå situasjonar der hen må eksponera seg sosialt, eller verta evaluert. Desse vert omtala som prestasjonsangst. Dette kan gjelde for eksempel å snakke høgt i klassen, snakke med andre medelevar, ha prøvar, o.l.
Oppnå positive opplevingar	*3. Oppnår merksemd frå føresette eller viktige andre.* I dette tilfellet vert eleven heime frå skulen for å oppnå merksemd frå føresette. Den positive konsekvensen eleven opplever når hen vert heime vil oppretthalde og forsterke eleven si vegring for å gå på skulen.
	4. Oppnår gode utanfor skulen. Her vert eleven heime for å oppnå noko positivt. Det kan dreie seg om påskjøning, som for eksempel å sjå TV, spela dataspel, vera heime med vener, shopping, rus, og liknande. Den positive konsekvensen av å verta heime vil også her oppretthaldast og forsterke eleven si vegring for å gå på skulen.
	Oversikt basert på Kearney (2001)

Dei fire undergruppene i tabell 1 er basert på læringsteori. Læringsteori omtalar mellom anna korleis åtferd vert oppretthalde og forsterka ut frå dei konsekvensane åtferda får. Åtferd som får positive konsekvensar, som til dømes å unngå ei negativ oppleving eller oppnå ei positiv oppleving, vil ofte verta forsterka; det du gir merksemd får du meir av. Tabell 1 viser at det kan vere fleire typar åtferd som fører til at fråværet ikkje minkar. Det er viktig å peike at det alltid kan vere fleire av undergruppene i tabellen som bidreg til å oppretthalde eleven sitt fråvær. Dette er med på å illustrere den heilskaplege forståinga av alvorleg skulefråvær. Christopher Kearny med fleire har nyleg publisert forskingsartiklar som argumenterer for at det kan vere nyttig å utvide perspektivet om funksjonen til skulefråvær frå kategoriar (som omtala i tabell 1) til dimensjonar, eller grader av vanskar langs ein akse (Kearney et al, 2019, del 1 og 2). Det er argumentert for ein hybrid av desse, altså at vanskane både kan opptre i ein kategori, og samtidig langs ein dimensjon. Sagt på ein annan måte, så er det mogeleg å forstå funksjonen til skulefråvær både basert på om eleven sitt fråvær høyrer heime i ein kategori, men også slik at ulik grad av ulike kategoriar kan eksistere samtidig. Ein elev kan til dømes vere heime for unngå mattetimar, samtidig som det fører til at eleven får meir tid med føresette, som eleven opplever som spesielt positivt. Unngåinga kan vere lav, mens ønske om å oppnå merksemd heime er høg - samtidig er begge viktige for å bidra til tiltak som fører til skulegang

for eleven. Dette understrekar kor viktig god kartlegging er, og at det å forstå grunnane til alvorleg skulefråvær er samansett.

Den vonde sirkelen

Det er altså både opprethaldande og forsterkande faktorar som bidreg til eit alvorleg skulefråvær. I tillegg er sjølve fråværet ein viktig opprethaldande faktor i seg sjølv. Det å vere borte frå skulen over tid fører til at eleven blir sosialt isolert og misser kjensla av å høyre til i gruppa av jamaldringar. Eleven blir ofte hengande etter med skulearbeidet og får ikkje avkrefta eventuelle negative tankar om det å vere på skulen. Dette fører til at det vert vanskelegare og vanskelegare å komme tilbake på skulen. Figur 2 visar samspelet mellom utløysande og opprethaldande faktorar og korleis dette skapar ein vond sirkel. Illustrasjonen av "den vonde sirkelen" viser tydeleg kor viktig det er å få eleven tilbake på skulen raskt. For kvar dag som går aukar mengda risikofaktorar som gjer det vanskelegare å komme tilbake på skulen (Ingul, 2016), med andre ord: Kvar dag tel!

Figur 2 : Den vonde sirkelen ved alvorleg skulefråvær

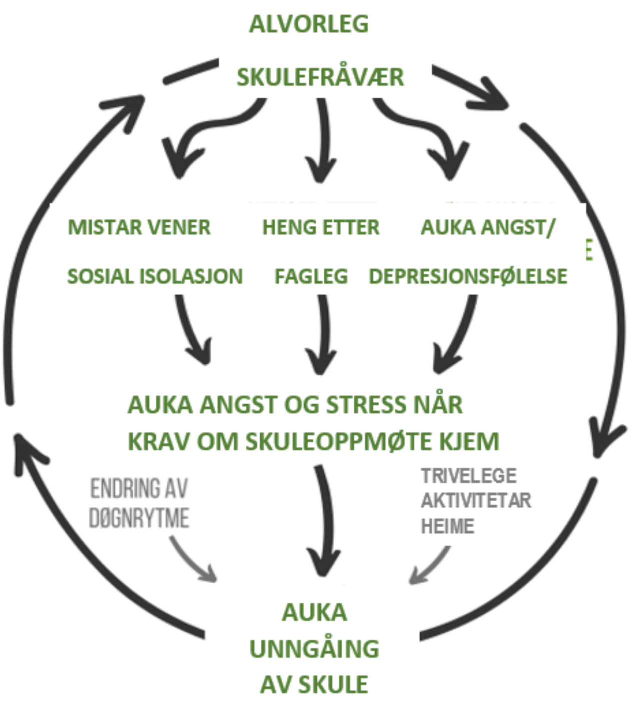

(Modell basert på Oslo kommune : Skulevegring – ein praktisk og fagleg rettleiar, 2009)

Kven utviklar alvorleg skulefråvær?

På bakgrunn av ei heilskapleg forståing av skulefråvær blir det tydeleg at ulike risiko- og beskyttelses faktorar medverkar til utvikling av alvorleg skulefråvær. Barn si psykologiske utvikling skjer i stor grad gjennom gjensidig påverknad og samspel mellom barnet og omgjevnadane. Det er både faktorar ved barnet og omgjevnadane som kan bidra til, eller verne mot utvikling av alvorleg skulefråvær (sjå tabell 2). Varierande og samansette årsaker til at elevar utviklar alvorleg skulefråvær gjer det vanskeleg å finne ein einskild risikofaktor. Alvorleg skulefråvær er uavhengig av økonomisk bakgrunn,

kjønn og rase. Barn og ungdom med alvorleg skulefråvær er også jamt fordelt over heile det evnemessige spekteret. Lærevanskar utløyser ikkje nødvendigvis alvorleg skulefråvær, men barn som er mykje borte frå skulen får oftast store faglege hol og vanskar med å følgje den faglege progresjonen. Alvorleg skulefråvær kan utvikle seg gradvis eller oppstå plutseleg. Lysne (1996) undersøkte skulefobi i Noreg og fant at fenomenet førekom oftast mellom 11- til 13-åringar. Alvorleg skulefråvær kan likevel oppstå i heile skuleløpet, men har auka risiko ved skulestart og i overgangen til ungdomsskulen, ved flytting og skulebytte, eller etter lengre feriar og sjukefråvær.

Tabell 2 : Risiko og beskyttande faktorar (sjå også del 1.3)

Elev	
Risikofaktorar:	Beskyttande faktorar:
o Eleven har ein psykisk sårbarheit o Eleven har ein innagerande åtferd o Eleven har prestasjonsangst o Eleven har uro for andre ting enn skule o Eleven har lærevanskar o Eleven har lav sosial kompetanse	o Eleven har eit positivt sjølvbilete o Eleven har gode sosiale relasjonar på skulen – og minst ein god ven o Eleven meistrar det skulefaglege o Eleven har fritidsinteresser / aktivitetar
Familie	
Risikofaktorar:	Beskyttande faktorar:
o Psykiske lidingar hjå føresette o Samspelsvanskar i familien o Endra familiesituasjon o Manglande grensesetting o Føresette med eigne negative erfaringar knytt til skule	o God psykisk helse hjå føresette o Godt samarbeid mellom føresette og skule o Familien si støtte i sosiale nettverk o Tydeleg grensesetting
Skule	
Risikofaktorar:	Beskyttande faktorar:
o Mangelfulle rutinar for registrering og handtering av fråvær o Uhensiktsmessig handtering av og haldningar til fråvær o Dårleg klasse- og læringsmiljø o Mobbing o Lite kontinuitet i opplæringa – høgt lærarfråvær o Lav kompetanse om barn sine psykiske vanskar	o Gode fråværsrutinar o God klasseleiing o Velfungerande, tilpassa opplæring o God relasjon mellom lærar og elev o Godt samarbeid mellom føresette og skule o God informasjonsflyt ved overgangar o Gode rutinar og handlingsplanar for å gripe inn ved høgt fråvær o Tidleg involvering av andre instansar

Tidlege teikn på alvorleg skulefråvær.

For å kunne vere merksam på elevar som står i fare for å utvikle alvorleg skulefråvær, er det viktig å vite kva som kan vere tidlege teikn. Det å kjenne til risikofaktorar (sjå tabell 2) og årsaksforklaringar (sjå del 1.2 og 1.3) gjev eit godt grunnlag for å kunne identifisere dei elevane som er særleg utsett. I tillegg vil det vere til hjelp å kjenne til moglege teikn på starten av alvorleg skulefråvær, oppsummert i tabell 3. Kjennskap til moglege tidlege teikn, årsaker og risikofaktorar, gir eit godt grunnlag for å møte og forstå alvorleg skulefråvær. I tillegg til å følgje rutinane for oppfølging av alvorleg skulefråvær er det viktig for å kunne sette i gang tiltak tidleg. I arbeid med denne samansette problemstillinga, er det i tillegg av stor betydning kva haldningar den vaksenpersonane som er saman med elevane har (sjå og del 1.7).

Tabell 3: Tidlege teikn på alvorleg skulefråvær

Teikn hjå eleven:
• Er ekstremt innadvent eller sjenert • Er svært utrygg ved skulestart/etter skulebyte, og ordinære tiltak for å trygge eleven hjelp ikkje • Snakkar aldri høgt i klassen • Snakkar ikkje med vaksne/medelevar eller berre med utvalde vaksne/medelevar • Er ofte aleine i friminutta • Er avhengig av at ein bestemt vaksen/medelev er til stades i friminuttet • Har ofte fysiske plager, for eksempel vondt i magen eller hovudet • Gjev nonverbalt eller verbalt utrykk for nedstemtheit eller redsel generelt eller knytt til spesifikke situasjonar på skulen • Trekk seg tilbake frå sosiale situasjonar og/eller skulerelaterte aktivitetar • Syner utagerande åtferd, for eksempel sinne i situasjonar der det vert stilt krav i skulekvardagen • Syner motstand mot å delta eller prøver å unngå enkelte fag, situasjonar eller aktivitetar på skulen • Kontaktar føresette i skuletida eller ynskjer å gå heim i løpet av skuledagen
Uro frå føresette:
• Tek kontakt med skulen fordi eleven gjev utrykk for ikkje å ville gå på skulen • Vert verande lenge i leveringssituasjonen eller vil vera med inn i klasserommet utover det som er ordinære rutinar • Kontaktar eleven i skuletida gjentekne gonger for å sjekke at eleven har det bra

Haldningar

Ei felles problemforståing er eit nødvendig grunnlag for å lukkast med å førebygge og snu alvorleg skulefråvær. Det er også viktig at eleven, skulen, familien og hjelpeapparatet kjenner sine eigne haldningar til problematikken. Vi veit at felles haldningar er avgjerande for å lukkast. Det er eit vanskeleg arbeid å etablere nye haldningar, men ved å vere bevisst egne haldningar og tankar, vil ein kunne spreie gode haldningar vidare til kollegaer, føresette og elevar. Merkar du at det kanskje kan vere litt varierande haldningar i samarbeidet? Sett ord på det. Du kan til dømes bruke denne delen av planen som påstandar som de i samarbeidet går gjennom saman. Nedanfor omtalar vi nokre haldningar som må etablerast for å lukkast med å få eleven tilbake på skulen.

Eleven skal på skulen!

Eit heilskapleg perspektiv framhevar at årsaka til eit alvorleg skulefråvær er samansett (sjå figur 1). I arbeidet med problematikken er det avgjerande at dei medverkande deler ei felles forståing av at det viktigaste for eleven er å komme på skulen. Begrepet «ta kvardagen tilbake» seier noko om dette. For både elev, føresette, kontaktlærar, skuleleiing og andre medverkande er ein situasjon med alvorleg skulefråvær ei belastning som kan verke uoverkommeleg. Det kan vere utfordrande å halde på haldninga om at det beste for barnet er å raskast mogeleg komme seg tilbake på skulen. Samtidig veit vi at dette er den viktigaste faktoren for å lukkast med å hjelpe eleven til å «ta kvardagen tilbake». Det er viktig å presisere at dette gjeld uavhengig av om det er sterke individuelle faktorar, som t.d. angst eller depresjon, som er ein del av problematikken. Det bør

samtidig understrekast at dette krev at det er eit trygt og godt psykososialt miljø for eleven på skulen.

Felles problem - felles løysing

Ei felles oppfatning av at problemet er eigd av både eleven, skulen, familien og hjelpeapparatet er avgjerande (sjå del 1.3). Alle partar må ta ansvar og bidra til at eleven kjem tilbake på skulen. Med mange medverkande partar og ein samansett problematikk kan ansvarsdiffusjon oppstå. Ansvarsdiffusjon handlar om at kvar part går ut frå at andre tek ansvaret, og dermed tek ingen ansvar. Det at ingen tek ansvar kan føre til at problematikken vert ytterlegare fastlåst. Ved at alle medverkande partar tek ei haldning om at alvorleg skulefråvær er eit felles problem som alle tek ansvar for å løyse, kan vi forhindre ansvarsdiffusjon.

Kjensler smittar

Er du optimistisk vil det kunne smitte over på dei rundt deg. Vegring smittar også, og det er naturleg at dei medverkande kjenner seg makteslause og utrygge når det er mykje vegring. Det er viktig å vere klar over dette i samarbeidet. Ved å setje ord på dette kan det opplevast mindre overveldande, og det blir lettare å samarbeide om å få eleven på skulen.

> Vaksenåtferd er viktig for kva barn/ungdom gjer

Tillit

Tillit mellom dei medverkande partane er eit viktig signal til eleven om at alle ønskjer å hjelpe. Dette skjer i eit samarbeid mellom eleven, skulen, føresette og hjelpeapparatet. Som føresette til eit barn med alvorleg skulefråvær kan det i nokre situasjonar vere vanskeleg å ha tillit til skulen når eleven viser så stor motvilje mot å dra dit. Då er det viktig å ha ein open dialog med skulen om dette, slik at det ikkje blir til hinder for eleven si tilbakeføring til skulen. Skulen må vise seg tilliten verdig ved å gjennomføre dei avtalane om oppfølging som ein vert samde om. Dette gjelder alle medverkande. Til dømes må føresette, elev og andre hjelpeinstansar gjennomføre avtalar som vert inngått, for å skape gjensidig tillit.

Eleven skal høyrast

Når ein elev har eit alvorleg skulefråvær er det avgjerande at alle som er involvert bidreg til å finne løysningar. Barn og unge har ofte gode forslag og innspel til korleis fastlåste situasjonar kan løysast. Barn og unge har rett til å bli høyrd når deira skulesituasjon skal diskuterast og det er viktig at ein forsikrar seg om at eleven si stemme er høyrt. Når det er sagt, krev denne typen problemstillingar vaksenmedverknad og myndigheit. Det kan vere vanskeleg for eleven å sjå konsekvensane av val som vert tekne, og dermed kan ansvaret for gode avgjerder ikkje overlatast til eleven aleine.

SKULE.

Grunnlag

Alle elevar har rett og plikt til skulegang, og føresette har hovudansvar for at elevane møter på skulen. Skulen skal legge til rette for god trivsel og læring.

Føresette har ansvar for å gje melding til skulen første dag eleven er borte frå skulen.

Føresette har ansvar for å orientere skulen ved første teikn på skulevegring eller låg trivsel.

Føresette har plikt til å delta i tiltak for å motverke eleven sitt fråvær frå skulen.

BTI

I Kvinnherad vert BTI-modellen nytta som utgangspunkt for tiltak og samhandling når det skal setjast inn ekstra innsats i barnehage eller skule. BTI- modellen har ein eigen Handlingsrettleiar med lenker til relevante og gode hjelpemiddel og prosedyrar. Du finn BTI på heimesida til kommunen eller ved å klikke her.

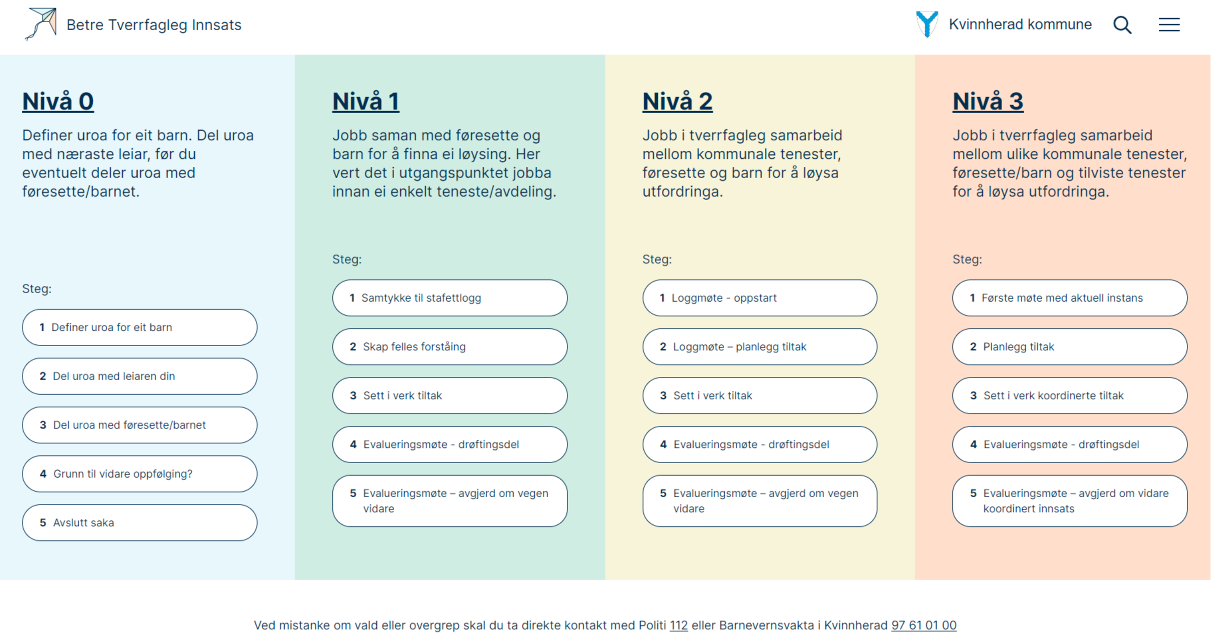

Universelle tiltak i skulen

Universell førebygging av fråvær betyr tiltak vi gjer for alle elevar. Dette vil i hovudsak handle om tiltak på skulenivå.

Aktuelle tiltak:

1. Godt psykososialt arbeidsmiljø på skulen. Her inngår arbeid for god trivsel, godt sosialt samspel, gode forhold for læring, og mot mobbing. Ein finn meir om dette t.d. på UDIR sine sider.

2. Informasjon til alle føresette om tidlege teikn på fråværsmønster, grenser for urovekkjande fråvær etc.
   Informasjon på foreldremøte
   Tema på utviklingssamtalar

3. ***Oversikt:***

Kontaktlærar har til ei kva tid ansvar for å ha oversikt over både omfang av, og årsak til fråværet for alle sine elevar.

Faglærarar har ansvar for å føre alt fråvær i sine timar.

Kontaktlærar har alltid oversikt over fråværet til sine elevar.

4. Visma sender automatisk melding til kontaktlærar, sosiallærar og leiinga når ein elev har:
   6 dagar fråvær pr semester (dokumentert og udokumentert)
   2 einskildtimar udokumentert fråvær pr semester

   Kontaktlærar vidaresender denne meldinga til sosiallærar og leiinga, og skriv anten:
   Fråværet er forklarleg og under kontroll
   eller:
   Det er trong for tiltak/drøfting.

5. ***Ansvar:***

   Kontaktlærar har til ei kvar tid ansvar for å ha oversikt over både omfang av, og årsak til, fråværet for alle sine elevar.
   Kontaktlærar har ansvar for å varsle leiinga tidleg om fråvær som gjev grunn til uro.

   Sosiallærar og/eller leiinga har ansvar for å ta ut fråværsrapportar frå Visma 4 gonger pr år.

   Skulen skal ha samla oversikt over tiltak retta mot einskildelevar.

   Leiinga har ansvar for at trinna/teama jamleg drøftar urovekkjande fråvær, dette skal gå fram av skulen sine møteplanar.

6. ***Aktuelle støttespelarar:***
   a. PPT kan bidra som prosessvegleiar i pedagogisk analyse.
   b. Skulehelsetenesta føl opp elevar i tråd med «Nasjonal fagleg retningslinje».
   c. Ungdomsteamet bidreg med «Ung i Kvinnherad» på 7. trinn.
   d. Fleire ulike instansar bidreg til veke 6.
   e. Utekontaktar, ungdomslos og helsesjukepleiar kan, ev. i samarbeid med andre i eining barn og familie, tilby generell informasjon om mobbing, psykisk helse og konfliktløysing. Dei kan og delta i skulen med gruppetilbod der skulen finn det tenleg, t.d. ved eit utfordrande klassemiljø.

Selektive tiltak

Selektive tiltak er målretta strategiar og tiltak retta mot grupper eller individ som er meir utsett enn andre for å få høgt skulefråvær. Tiltaka vert sett i verk når ein har registrert at fleire i ei gruppe, ein klasse eller familie står i fare for å utvikle stort fråvær.

Risikofaktorar kan vere registrert fråvær, ein kultur for at det skal lite til for å halde seg borte frå undervisninga, psykiske eller sosiale vanskar, fagvanskar, dårleg læringsmiljø. Vi veit at kombinasjonar av desse ofte fører til auka risiko for høgt skulefråvær.

Vi er obs på risikofaktorar og drøftar urovekkande fråvær.

Aktuelle tiltak:

1. Kontaktlærar har ansvar for å varsle leiinga dersom fråværet i einskildfag eller grupper vert høgt.

2. Avdekke risikofaktorar. Når ein medarbeidar kjenner uro for fråværet i ei gruppe eller for barn i ein risikobelasta familie har medarbeidaren ansvar for å varsle leiinga tidleg om fråvær som gjev grunn til uro.

3. Leiinga har ansvar for at trinna/ teama jamleg drøftar urovekkjande fråvær, dette skal gå fram av skulen sine møteplanar.

Fråvær er fast tema i ressursteam

4. Gjennom ressursteam kan skulane ta med PP-tenesta inn i saker når skulen kjenner på ei uro for fråvær i grupper. Tenesta er med i drøfting og rådgjeving på tiltak, og brukar fagkunnskapane om elevane si psykososiale utvikling og læring, og korleis dette påverkar gruppa.
   Skulane bør ha som fast agenda på ressursteammøte: Uro for fråvær, skulen si registrering, tiltak, kva tiltak som blir prøvd.
   PPT kan bidra med kompetanse frå liknande saker på andre skular, og kan bidra med rettleiing om tilrettelegging før utfordringane vert for store. Rettleiing kan handle om tiltak på skulen, i gruppa, eller tiltak i samarbeidet mellom heimane og skulen.

5. PPT kan ved behov gi rettleiing til lærarar/ lærarteam om klasseleiing, miljøtiltak og andre tiltak på systemnivå.

6. Helsestasjonen kan ha tettare oppfølging av familiar i risiko.

Indikative tiltak.

Når vi har avklart at eit barn strevar med å gå på skulen eller delta i undervisninga skal vi setje i gang spesifikke tiltak for dette barnet. Det kan vere tiltak knytt til barnet sjølv, til barnet sin familie eller til forhold ved opplæringa (sjå tabell 1, s 7 i introduksjonskapitlet). Det har då vore ein gjennomgang av fråværet slik rutinane ved universelle og eventuelt selektive tiltak legg opp til.

Nivå 0 i BTI-modellen seier at ein ved uro for t.d. høgt fråvær skal kontakte eigen leiar, og at kontaktlærar ber om ein samtale med foreldra. Ein avklarar om det er ei uro som bør følgjast opp, eller om nærværet vil betre seg utan vidare oppfølging.

Nivå 1. Når ein på nivå 0 ikkje har funne gode løysingar og framleis er uroleg bør fråværet takast opp i møte med foreldra og ressursteam, og ein bør saman finne fram til tiltak som må prøvast ut. Dersom tiltak vert sett i verk utan positivt resultat bør ein få samtykke til samhandling med andre instansar. Kva instansar som skal involverast bør drøftast i ressursteam.

Tiltak på nivå 1 kan vere:
- Samtale med barn/ ungdom og foreldre.
- Utforsking av motivasjon og meistringsoppleving.
- Gjennomgang av rutinar for søvn.
- Samarbeidsavtale om tett dialog mellom skule og heim.
- Avtale evaluering i løpet av relativt kort tid.

Nivå 2. Når det ikkje skjer endring gjennom arbeid på nivå 1, går ein vidare i eit tverrfagleg samarbeid mellom ulike kommunale tenester, føresette og barn/ unge for å løyse utfordringa. Skulen har då fått nødvendige samtykke til samhandling, og ein bør vurdere å starte logg.

Vi vurderer å starte logg på nivå 2

Tiltak på nivå 2 kan vere:

- Det kan vere ein god start å bruke prosedyren for pedagogisk analyse i arbeidet. Denne ligg som vedlegg 1.
- Det kan nyttast eit kartleggingsverktøy for å få betre forståing av eleven sine utfordringar. Her ligg kartleggingsskjemaet SRAS som eit døme i vedlegg 2.
- Rosendal ungdomsskule har utvikla ein analyse og aktivitetsplan som kan nyttast. Sjå vedlegg 3.
- Samarbeidsmøte på skulenivå med foreldre, gjerne barnet/ ungdomen og ulike instansar. Ulike tiltak for utprøving heime og på skulen vert foreslått.
- PP-tenesta kjenner gjerne til eleven frå barnehage og barneskulen, og har ofte vore inne og støtta i arbeidet rundt eleven på desse arenaene. Dette er kunnskap som kan vere til nytte. PP-tenesta kan bidra med ulik kartlegging i det førebyggande arbeidet, og i det sakkunnige arbeidet. Kartlegging av:
  - Det sosiale i klasserommet; elev-lærar relasjonar, samtale med eleven, samtale med foreldre, samtale med lærar,

- Kartlegge rundt struktur og regler, korleis læraren skapar føreseielegheit og tryggleik
- Kartlegge læringskulturen i klasserommet
- Observere og kartlegge korleis lærar arbeider knytt til motivasjon og forventningar
- Kartlegging innan spesialpedagogiske fagområde som ADHD, autisme, lese/skrivevanskar, matematikkvanskar, språkforstyrring, utviklingshemming
- Samtale med eleven, samtale med foreldre, samtale med kontaktlærar og andre vaksne rundt eleven.
- PPT kan med sitt "utanifråblikk" hjelpe skulen/læraren å bli merksam på dei skjulte sosiale relasjonane som kan påverke eleven.

Informasjonen i kartlegginga er grunnlag for veiledingssamtalar med skulen og foreldra, og sakkunnig tilråding om det er trong for det.

- Skulehelsetenesta kan vere med i kartleggingsarbeidet ved høgt fråvær. Kjenner ofte familiane gjennom tidlegare konsultasjonar og kan nytte denne kunnskapen i kartleggingsarbeidet. Skulehelsetenesta kan vidaretilvise eller sjølv gje vegleiing til foreldre ut frå kompetansen til den einskilde helsesjukepleiar og vurdering av alvoret i saka. Skulehelsetenesta skal berre ta på seg foreldrerettleiing som er kortvarig. Dersom ein ikkje ser rask endring skal tenesta tilvise vidare til familieteamet for PMTO eller anna rettleiing. Helsesjukepleiar vil ofte ha innsikt i utfordringar barn har som pårørande til søsken og foreldre med ulike sjukdomar. Dette kan vere ein nyttig kompetanse å bidra med i skulen si breie kartlegging av ein elev sitt fråvær.
  Dersom ein i kartlegginga konkluderer med at barnet/ ungdomen treng individuell vurdering og oppfølging vil helsetenesta ofte be om støtte frå skulelegen, og tilvise til familieteamet i kommunen eller spesialisthelsetenesta.

Ungdomslos følgjer opp ungdomar tett

- Ungdomslos kan bidra med individuell oppfølging etter tilvising; sjå vedlegg 4.
  Dette er ei lita teneste (1 kommunal og 1 statleg prosjektstilling) som også er ein del av Ungdomsteamet i kommunen. Ungdomslos har høve til å følgje opp ungdomar tettare enn andre tenester i eining Barn og familie. Hovudverkemiddelet til denne instansen er å etablere gode relasjonar til ungdomane, prøve å få dei med i eit aktivt ungdomsmiljø, og leite etter aktivitetar som kan inkludere dei i samfunnet. Det er eit mål at desse tiltaka på sikt skal føre til at ungdomen kjem tilbake til skulegang, men dette er sjeldan det første ein tek fatt i. Ungdomslos skal ha få ungdomar dei føl tett opp, og kan bruke mange ulike arenaer i sitt arbeid. Dersom ungdomen og familien er motivert for et kan ungdomslos vere med å hente ungdomen frå heimen til skulen i ein kortare overgangsperiode.

- Familieteamet bidreg etter tilvising frå foreldre, barnehage/ skule eller andre. Tilbodet er alltid frivillig både for foreldre og barn/ unge. Det skal vere gjort ei kartlegging av skule og ressursteam før skulen tilviser til familieteamet på grunn av skulefråvær. Familieteamet har spesialkompetanse på foreldrerettleiing og på individuelle samtalar med barn og unge med psykiske vanskar. Denne instansen vil og kunne tilvise spesialisthelsetenesta ved behov for tiltak ut over eigen kompetanse.

Nivå 3.
Fleire tiltak er prøvd ut med lite eller ikkje resultat.
Fråværet er omfattande, men treng ikkje å ha vart lenge.

Nye instansar som kan vurderast å involvere er barnevern og spesialisthelsetenestene.

- Gjennom ulike signal frå rettsvesenet er det gjort klart at skulefråvær i seg sjølv ikkje er tilmeldingsgrunn til barnevernet. Barnevernet høyrer til på nivå 3 i BTI modellen og andre tiltak skal derfor vere prøvd først. Dersom ein mistenker at barn eller unge er utsett for overgrep eller vald skal ein likevel vende seg direkte til barnevernet.
  Dersom ein har arbeidd med tiltak i skulen og på nivå 2 i handlingsrettleiaren i BTI, og ikkje ser ei positiv utvikling, bør ein vurdere om fråværet kan ha samanheng med omsorgssituasjonen til barnet. Ein har bør då involvere barnevernet i arbeidet for å få ei så brei vurdering som mogeleg. Barnevernet kan følgje heimen tett opp, og er den einaste kommunale instansen som har høve til å pålegge føresette tiltak.

På nivå 3 bør det etablerast regelmessige samarbeidsmøter

Ein held fram det tverrfaglege arbeidet. Det bør opprettast regelmessige samarbeidsmøte over noko tid.

Alternative skulearenaer vert prøvd.

BARNEHAGE.

Universelle tiltak

Universell førebygging av fråvær betyr tiltak vi gjer for alle barn. Dette vil i hovudsak handle om tiltak barnehage-nivå.

Aktuelle tiltak:

1. Godt psykososialt miljø i barnehagen. Her inngår arbeid for god trivsel, godt sosialt samspel, gode forhold for foreldresamarbeid, og mot mobbing. Ein finn meir om dette t.d. på udir sine sider. Avdelingsleiar har til ei kva tid ansvar for å ha oversikt over både omfang av, og årsak til fråværet for alle barn på sin avdeling.

2. Informasjon til alle føresette på foreldremøte om fokus på nærvær i barnehagen.
   Tema på oppstartsamtale og foreldresamtale (inn i rutine)

Det er eit mål at alle barn har høgt nærvær

3. Fagmøte; ha rutinar/ openheit om temaet fråvær. Ha kunnskap om psykisk helse og inkludering. Sjå t.d. kompetansepakken

4. Regelmessig kartlegging av nærvær 2 gonger kvart halvår (vedlegg 5).

Selektive tiltak

Selektive tiltak er målretta strategiar og tiltak retta mot grupper eller individ som er meir utsett enn andre for å få høgt fråvær. Tiltaka vert sett i verk når ein har registrert at fleire i ei gruppe eller eit miljø/familie står i fare for å utvikle stort fråvær.

Risikofaktorar kan vere registrert fråvær, ein kultur for at det skal lite til for å halde barnet heime, psykiske eller sosiale vanskar, dårleg miljø i gruppa. Vi veit at kombinasjonar av desse ofte fører til auka risiko for høgt fråvær.

Aktuelle tiltak:

1. Avdekke risikofaktorar. Når ein vaksen kjenner uro for fråværet i ei gruppe eller ein familie har medarbeidaren ansvar for å varsle leiinga tidleg om fråvær som gjev grunn til uro.

2. Alle barnehagar kartlegg fråvær 2 gonger kvart halvår. Dette vert gjort ved å føre fråværet inn i skjema (vedlegg 5). Den halvårige kartlegginga kan vere eit utgangspunkt for å iverksette selektive tiltak.

3. Leiinga har ansvar for at avdelingane jamleg drøftar urovekkjande fråvær, dette skal gå fram av barnehagen sine møteplanar.

Tverrfagleg samarbeid ved teikn på lågt nærvær.

4. PPT/ barnehageteamet kan ved behov gi rettleiing til avdelinga om miljøtiltak.
   Familieteam kan bidra med samtalar/ kurs om foreldrerettleiing.
   Helsestasjonen kan ha tettare oppfølging av familiar i risiko.

   Samarbeidsmøte på avdelingsnivå med foreldre og ulike instansar. Ulike tiltak for utprøving i heimane og i barnehagen vert foreslått.

Indikative tiltak.

Når vi har avklart at ein familie strevar med nærvær i barnehagen skal vi setje i gang spesifikke tiltak for denne familien. Det kan vere tiltak knytt til barnet sjølv, til barnet sin familie eller til forhold i barnehagen (sjå tabell 1, s.7 i introduksjonskapitlet). Det har då vore ein gjennomgang av nærværet etter kartlegginga i barnehagen, og ein har sett at nærværet er så lågt at ein ønskjer å gjere noko med det.

Det kan og hende at ein registrerer at barnet er borte meir enn 5 dagar samanhengande utan at ein kjenner årsaka. Då kontaktar ein foreldra og avklarar det manglande nærværet, og korleis det påverkar barnet sosialt, og i høve utvikling og læring.

Nivå 0 i BTI-modellen seier at ein ved uro for t.d. manglande nærvær skal kontakte eigen leiar, og at avdelingsleiar ber om ein samtale med foreldra. Ein avklarar om det er ei uro som bør følgjast opp, eller om nærværet vil betre seg utan vidare oppfølging.

Nivå 1. Når ein på nivå 0 ikkje har funne avklaringar og framleis er uroleg rundt manglande nærvær skal det takast opp i møte med føresette. Ein finn fram til aktuelle tiltak, og blir einige om korleis og kor lenge dei skal prøvast ut.

Dersom tiltak vert sett i verk og evalueringa ikkje viser positivt endring bør ein få samtykke til samhandling med andre instansar. Det vil ofte vere aktuelt å få samtykke til å kunne starte ein stafettlogg. I evalueringsmøtet vert ein einige om kva tiltak som er aktuelle vidare.

I kartlegging av situasjonen kan ein nytte skjema i BTI.

Nivå 2. Når ein er enige om vidare tiltak vert det kalla inn til møte med dei foreldra og barnehagen ønskjer støtte frå.

PPT/ barnehageteamet kan ved behov gi rettleiing til avdelinga om miljøtiltak.
PPT kan ved behov gjere sakkunnig vurdering.
Familieteam kan bidra med samtalar med foreldrerettleiing.
Helsestasjonen kan ha tettare oppfølging av familiar i risiko.

I samarbeidsmøte på barnehagenivå med foreldre og ulike instansar kjem ein fram til ulike tiltak for utprøving heime og i barnehagen, og kva andre instansar skal bidra med.

Det vert sett ei tid for når tiltaka skal evaluerast og nytt samarbeidsmøte finne stad.

Nivå 3.

Fleire tiltak er prøvd ut med lite eller ikkje resultat.

Fråværet er omfattande, men treng ikkje å ha vart lenge.

Nye instansar som kan vurderast å involvere er barnevern og spesialisthelsetenestene.

Det bør opprettast regelmessige samarbeidsmøte.

Vedlegg.

Vedlegg 1

PEDAGOGISK ANALYSE
Ein systematisk måte å arbeide med utfordringar: Ei utfordring, noko personalet ynskjer å lukkast betre med i forhold til gruppa eller enkeltindivid. Personalet vel sjølv utfordring (må vere noko som gjentar seg).
Modellen har to fasar: Analysefase og Tiltaksfase
Steg i modellen:

1. **Formulering av problemstilling** - skal munne ut i ein konkret, avgrensa, skriftleg problemstilling med fokus på handlingar.
   Årsaka til utfordringa/problemet er ukjent
   Noko ein har moglegheit til å endre
   Målbart
   Ei beskrivande setning - unngå spørsmål
2. **Målformulering** - gir retning for arbeidet, held fokus på utfordringa
   Er målbart, kan evaluerast
   Oppnåeleg på relativt kort sikt – realistisk (kva er godt nok?)
   Gjer det mogleg å lukkast - må vere innafor dei rammer vi har
   Korleis ser det ut når utfordringa er forbetra?
   Unngå negative målformuleringar
3. **Henting av informasjon.**
   Viktig å undersøke korleis det ser ut frå andre sitt perspektiv – barnet/eleven(aktørperspektivet), foreldre eller kollegaer – observasjon, samtalar med barn/elev og foreldre.
   Kartlegging/undersøkingar
4. **Analyse av oppretthaldande faktorar. NB! Ikkje det same som årsak**
   Kontekstperspektivet: Bidrar til å setje fokus på miljøet rundt, mindre på eigeskapar hos barnet/eleven, gjensidig påverknad, i stade for årsak - verknad.
   Aktørperspektivet: Sjå situasjonen gjennom barnet/eleven sine auge
   Individperspektivet: Heimeforhold, forutsetningar, vanskar/skadar
5. **Utvikling av strategi og tiltak**.
   Ein vel 2-3 oppretthaldande faktorar (basert på analysar) og lagar tiltak som er moglege å gjennomføre i kvardagen. Fleire tiltak bør setjast i gang samtidig.
6. **Gjennomføring av utvalde tiltak** - Å gå frå ord til handling kan vere utfordrande!
   Lag plan for gjennomføring (kven, kva, kor og når)
   Gjennomfør planen systematisk.
   Dokumenter både gjennomføring og effekt
   Krev lojal oppfølging av det som er bestemt – alle må dra i same retning

Vedlegg 2.

Vurderingsskjema for skolenekting, foreldreversjon (SRAS-R-F) frå Holden & Sållmann, 2010

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får barnet det vondt av å gå på skolen fordi han/hun er redd for noe på skolen (f.eks. prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har barnet mer lyst til å være sammen med sine foreldre enn å dra på skolen?							
4	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar han eller hun da hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi det vil føle seg trist eller lei seg av å dra dit?							
6	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi det føler seg flau når det er sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker barnet på sine foreldre eller på sin familie når han eller hun er på skolen?							
8	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker da barnet med eller treffer noen andre utenom familien?							
9	Hvor ofte har barnet det vondt på skolen (er redd, nervøs, trist) sammenlignet med når barnet er hjemme med venner?							
10	Hvor ofte er barnet borte fra skolen fordi barnet ikke har så mange venner der?							
11	Hvor ofte ville barnet heller vært sammen med familien enn dra på skolen?							
12	Når barnet ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser han eller hun seg deg da med ting som å være sammen med venner eller dra til et sted?							
13	Hvor ofte får barnet det vondt (er redd, nervøs, trist) når det tenker på skolen på en lørdag eller en søndag?							
14	Hvor ofte holder barnet seg borte fra bestemte steder på skolen (f.eks. ganger eller der spesielle elever oppholder seg), og der barnet er nødt til å snakke med andre?							
15	Hvor godt ville barnet ha likt å ha undervisning med en av foreldrene							

	hjemme i stedet for med lærer på skolen?							
16	Hvor ofte nekter barnet å dra på skolen fordi det heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							
17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis barnet hadde hatt det mindre vondt (var mindre redd, nervøs, trist) på skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av dine foreldre var med deg?							
20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis barnet kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							
21	Hvor mye mer vondt får barnet det på skolen (blir redd, nervøs, trist) enn andre på sin alder?							
22	Hvor mye mer holder barnet seg unna elever på skolen enn andre på barnets alder gjør?							
23	Ønsker barnet å være hjemme med en av foreldrene mer enn andre på samme alder?							
24	Har barnet mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på samme alder?							

Tabell hentet fra: Nesodden kommune, Ugyldig fravær - en veileder for håndtering av skolenekting Handlingsveileder 3

Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/ bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=	

Vurderingsskjema for skolenekting, elevskjema (SRAS-R-F) frå Holden & Sållmann, 2010

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får du vondt av å gå på skolen fordi du er redd for noe på skolen(f.eks. prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har du mer lyst til å være sammen med dine foreldre enn å dra på skolen?							
4	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar du hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du vil føle deg trist eller lei hvis du drar dit?							
6	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du er flau når du er sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker du på dine foreldre eller på din familie når du er på skolen?							
8	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker du da med eller treffer noen andre utenom familien?							
9	Hvor ofte har du det vondt på skolen (er redd, nervøs, trist) sammenlignet med når du er hjemme med venner?							
10	Hvor ofte er du borte fra skolen fordi du ikke har så mange venner der?							
11	Hvor ofte ville du heller vært sammen med familien enn dra på skolen?							
12	Når du ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser du deg da med ting som å være sammen med venner eller dra til et sted?							
13	Hvor ofte får du det vondt (er redd, nervøs, trist) når du tenker på skolen på en lørdag eller en søndag?							
14	Hvor ofte holder du deg borte fra bestemte steder på skolen (f.eks. ganger eller der spesielle elever oppholder seg), der du er nødt til å snakke med andre?							
15	Hvor godt ville du ha likt å ha undervisning med en av foreldrene hjemme i stedet for med lærer på skolen?							
16	Hvor ofte nekter du å dra på skolen fordi du heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							
17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis du hadde hatt det mindre vondt (var mindre redd, nervøs, trist) på skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av foreldrene dine var med deg?							
20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis du kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							

21	Hvor mye mer vondt har du det på skolen (er redd, nervøs, trist) enn andre på din alder?							
22	Hvor mye mer holder du deg unna elever på skolen enn andre på din alder gjør							
23	Ønsker du å være hjemme med en av foreldrene dine mer enn andre på din alder ønsker							
24	Har du mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på din alder har							

Tabell hentet fra: Nesodden kommune, Ugyldig fravær - en veileder for håndtering av skolenekting Handlingsveileder 3

Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/ bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=	

Vurderingsskjema for skolenekting, lærerskjema (SRAS-R-F) frå Holden & Sållmann, 2010

		Aldri	Nesten aldri	Sjelden	Av og til	Ofte	Nesten alltid	Alltid
1	Hvor ofte får eleven det vondt av å gå på skolen fordi han eller hun er redd for noe på skolen(f.eks. prøver, skolebussen, lærere eller brannalarm)?							
2	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi det er vanskelig å snakke med andre elever på skolen?							
3	Hvor ofte har eleven mer lyst til å være sammen med sine foreldre enn å dra på skolen?							
4	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte drar eleven hjemmefra og gjør noe morsomt?							
5	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi han eller hun vil føle seg trist eller lei ved å dra på skolen?							
6	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi han eller hun blir flau ved å være sammen med andre på skolen?							
7	Hvor ofte tenker eleven på sine foreldre eller på sin familie når han eller hun er på skolen?							
8	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor ofte snakker han eller hun med eller treffer noen andre utenom familien							
9	Hvor ofte har eleven det vondt på skolen (er redd, nervøs, trist) sammenlignet med når han eller hun er hjemme med venner							
10	Hvor ofte er eleven borte fra skolen fordi han eller hun ikke har så mange venner der							
11	Hvor ofte ville eleven heller vært sammen med familien enn dra på skolen							
12	Når eleven ikke er på skolen i løpet av uka (fra mandag til fredag), hvor mye koser eleven seg da med ting som å være sammen med venner eller dra til et sted							
13	Hvor ofte får eleven det vondt (er redd, nervøs, trist) når han eller hun tenker på skolen på en lørdag eller en søndag							
14	Hvor ofte holder eleven seg borte fra bestemte steder på skolen (f.eks. ganger eller der spesielle elever oppholder seg), der han eller hun er nødt til å snakke med andre							
15	Hvor godt ville eleven ha likt å ha undervisning med en av foreldrene hjemme i stedet for med lærer på skolen							
16	Hvor ofte nekter eleven å dra på skolen fordi han eller hun heller vil gjøre morsomme ting andre steder?							
17	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis eleven hadde hatt det mindre vondt (var mindre redd, nervøs, trist) på skolen?							
18	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis det hadde vært lettere å få nye venner?							
19	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis en av foreldrene var med?							

20	Hadde det vært lettere å gå på skolen hvis eleven kunne gjøre mer morsomme ting etter skoletid (som å være med venner)?							
21	Hvor mye mer vondt har eleven det på skolen (er redd, nervøs, trist) enn andre på samme alder?							
22	Hvor mye mer holder eleven seg unna elever på skolen enn andre på samme alder?							
23	Ønsker eleven å være hjemme med en av foreldrene mer enn andre på samme alder ønsker?							
24	Har eleven mer lyst til å gjøre morsomme ting utenfor skolen enn andre på samme alder?							

Tabell hentet fra: Nesodden kommune, Ugyldig fravær - en veileder for håndtering av skolenekting Handlingsveileder 3

Unngår ting eller situasjoner som vekker ubehag		Unngår situasjoner som innebærer evaluering/ bedømmelse		Søker oppmerksomhet		Velger konkrete, attraktive aktiviteter	
1		2		3		4	
5		6		7		8	
9		10		11		12	
13		14		15		16	
17		18		19		20	
21		22		23		24	
Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=		Sum: /6=	

Vedlegg 3.

ANALYSE OG TILTAK

ANALYSE- OG AKTIVITETSPLAN VED FRÅVÆR

Namn elev:	**Årssteg:**	**Skule:**	**Kontaktlærar:**	**Dato:**

Når og kven varsla uro:

Kva er situasjonen:	
Kva meiner eleven:	
Kva meiner føresette:	
Kva meiner skulen:	

Kartlegging av fråvær perioden:	**Tal:**	**Årsak:**
For seint til første time:		
For sein til andre timar:		
Forlèt timen:		
Forlèt skulen:		
Dagar, dokumentert:		
Dagar, udokumentert		
Timar, dokumentert		
Timar, udokumentert		

Undersøking	
Fagleg kartlegging:	
Sosial kartlegging:	
Andre tilhøve i skulen (t.d. klasseleiing)	
Fritid/nettverk:	

Helse:	
Tilhøve i heimen:	
SRAS-kartlegging:	
Spekter kartlegging:	
Anna:	

Oppsummering av kartlegging og undersøking
Utfordring 1: Utfordring 2: Utfordring 3:

Tiltaksplan

Utfordring 1 - mål:				
Periode				
Tiltak. Omfang og innhald:	**Ansvarleg:**	**Gjennomføring:**		**Logg. Evaluering:** Dato:
		Frå:	Til:	

Utfordring 2 - mål:				
Periode				
Tiltak. Omfang og innhald:	**Ansvarleg:**	**Gjennomføring:**		**Logg. Evaluering:** Dato:
		Frå:	Til:	

AKTØRAR

Aktør/eining	Ansvarleg	Telefonnummer	Ansvarsområde

Referat frå møte		
Dato	**Deltakarar**	**Innhald**

Avslutning av saka

Oppsummering frå samtale med eleven:
Dato: Til stades: Eleven si oppleving av situasjonen no: Ny samtale:

Oppsummering frå samtale med føresette:
Dato: Til stades: Eleven si oppleving av situasjonen no: Nytt møte:

Skulen si vurdering av vidare oppfylging – kva er det beste for eleven?

Lukking av saka:
Bakgrunn for lukking: Dato: Til stades:

Vedlegg 4.

Ungdomslos, tett på.

1. *Tilmeldingsskjema.* For at det skal gå mest mogleg «knirkefritt» og at ein unngår dobbeltarbeid er det viktig for ungdomslos sitt arbeid at tilmeldingsskjemaet er fylt ut så detaljert som mogleg, slik at vi veit mest mogleg om situasjonen, kva har vore gjort, kva er problematisk og kva ynskjer ein hjelp til.

2. Etter at *tilmeldinga* har kome til ungdomslos tek losen kontakt med tilmeldar for å høyre om det er informasjon dei tenkjer er relevant for ungdomslos å vite som ikkje står i tilmeldinga. Vi kontaktar heim for å høyre korleis dei oppfattar tilmeldinga, ser dei det same som skulen? Vi spør heimen om det er andre instansar involvert i ungdommen sitt liv for å best mogleg skape eit heilt bilete. Dersom dei svarar ja og vi ser det som relevant å samarbeide eller dele informasjon med andre instansar ber vi om samtykke til utveksling av informasjon med *samtykkeskjema*.

3. Steg 2 i ungdomslos sitt arbeid er å ha *oppstartssamtale* der ungdom er til stades. Om det er i heimen, på skulen eller ein annan plass avtalar los og familien seg i mellom. Vi treff ungdommen der det kjennes tryggast ut, dei får velje dette sjølv.

4. Etter kvart som vi ikkje er ein heilt framand vaksen lenger avtalar vi regelmessige treff der vi fokuserer på *relasjonsbygging* for å kome i posisjon til å snakke om det som er vanskeleg for eleven. Ungdomslosen si rolle er å få fram ungdommen si stemme, i nokre tilfelle kjem det raskt fram kva som gjer at N.N. gruar seg til å vere på skulen, det kan vera noko på skulen som gjer at ungdomen ikkje vil dit, mangel på kjensle av meistring, konfliktar med vener, eller dei kan stå i ein vanskeleg heimesituasjon. Nokre vil ikkje snakke med oss i det heile og andre klarar ikkje å setje ord på kva som gjer at ting er vanskeleg. Då er vår oppgåve å forsøke å skape ein trygg arena kor det kjennes naturleg å lufte kjensler og tankar.

5. *Relasjonsbygging*. Relasjonsbygginga er sjølve grunnmuren i ungdomslos sitt arbeid med ungdom. Vi står veldig fritt til å kome i posisjon til ungdomen her. Ungdomslos stiller ingen krav. Fisketur, fotballspeling, turgåing, matlaging, køyretur og kortspel er berre nokre av aktivitetane vi tek ungdom med på, dersom dei ynskjer sjølvsagt. Når vi gjer aktivitetar dei opplev som kjekke og krav ikkje er til stades kjem vi ofte inn på det som er vanskeleg i livet deira, dette varierer sjølvsagt frå ungdom til ungdom. Etter kvart som vi blir betre kjende med ungdomane får vi eit betre inntrykk av korleis ungdomen sjølv oppfattar livet sitt. Vi reflekterer i lag med ungdomen om kva som eigentleg gjer at det er vanskeleg for dei å gli inn i mengda og vera som «alle andre».

Vedlegg 5.

Kartleggingsskjema for fråvær i barnehage

Fråvær	Sjuk	Ikkje møtt	Sjuk/ikkje møtt
over 10 dagar			
over 15 dagar			
over 20 dagar			
over 25 dagar			

Oversikt over fråvær i Visma Flyt Barnehage finn ein slik;

Administrasjon – Rapporter - Fråvær

Du vel dato til og frå (eks. 15.08- 31.12)

I høgre marg vel ein ulike typar fråvær, og de får opp fråvær etter mest tal dagar

Dokumentasjon - oppfølging av fråvær

Samtale føresette/barn	Tiltaksplan etter avtale	Andre instansar	Anna	Vurdering
NN.	Eks ja/nei	Eks. ja/nei		